

УДК 376-056.264-053.4

КОРЕКЦІЯ МОВЛЕНСВИХ ПОРУШЕНЬ У ДОШКІЛЬНИКІВ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ ЗАСОБАМИ ЛОГОРИТМІКИ

В. А. Корсун, leshkidva@gmail.com,
О. М. Денисяка, cfpoglad@gmail.com,
Н. В. Базима, nata2310@ukr.net

На зламі XIX-XX століть у різних країнах Європи практично одночасно з'явилися публікації та дослідження, що стосуються питань ритму і ритмічного виховання. На сьогодні логопедична ритміка відіграє надзвичайно важливу роль у подоланні мовленнєвих порушень та посідає визначне місце у корекційному процесі.

Логоритмічні заняття в першу чергу проводяться з дітьми з мовленнєвими порушеннями, а також із затримкою мовленнєвого розвитку, із СДУГ, ДЦП, із затримкою психічного розвитку, з різними синдромами і розладами, що супроводжуються порушенням розвитку (аутистичний, епілептичний і т.д.). Крім того, заняття з логоритміки рекомендовані дорослим, що мають афазію, перенесли інсульт, нейрохірургічні операції та черепно-мозкові травми, вони поєднуються з відновлювальною нейропсихологічною корекцією та неврологічним лікуванням.

Важливим принципом логоритміки є інтегративний принцип, що дозволяє виправляти мовленнєві порушення за рахунок розвитку рухової сфери та коригувати рухові порушення за рахунок включення в рухові процеси мовленнєвого контролю.

В логоритміці виділяють два основних напрямки:

- розвиток немовленнєвих процесів, що включає в себе вдосконалення загальної моторики, координації рухів, орієнтації в просторі; регуляцію м'язового тону; розвиток почуття музичного темпу та ритму, співочих здібностей; активізацію всіх видів пам'яті та уваги;
- розвиток мовлення та і корекція мовленнєвих порушень, що включає в себе розвиток дихання, голосу; вироблення помірного темпу мовлення та його інтонаційної виразності; розвиток артикуляційної та мімічної моторики; координацію мовлення з рухом; вихован-

ня правильної звуковимови і формування фонематичного слуху.

Усі види логоритмічних вправ та ігор пропонуються у поєднанні з ритмічною основою: під музику, під рахунок або словесний, зокрема, віршований, супровід.

У ДНЗ № 56 комбінованого типу м. Рівне логоритмічні заняття є однією з форм організації музичного виховання, навчання та розвитку дитини. Перспективний план роботи на 2016-2017 роки дошкільного навчального закладу № 56 комбінованого типу основним напрямком у роботі з дітьми з ЗНМ визначив логоритміку як засіб корекційного впливу на розвиток мовлення дітей. Було заплановано заходи, куди віднесли:

- комплексне логопедичне обстеження (вчитель-логопед);
- обстеження дрібної моторики та сенсорної компетентності (вихователі);
- визначення сформованості психічних процесів (психолог);
- тестування голосу, дихання, музичного слуху, узгодження руху із словом та музикою (музичний керівник);
- обстеження рухової діяльності, розвитку м'язового тону (інструктор ЛФК).

Визначення рівнів компетентності дітей дало можливість скласти плани індивідуальної корекційної роботи та зміст і форми роботи для вихователів. На початку 2016 року вчитель-логопед та вихователі розробили вправи пальчикових руханок відповідно до лексичних тем, провели тренінги для вихователів та батьків. Для надання допомоги дітям з порушеннями мовлення в корекційній роботі впроваджуються різні методи й прийоми, зокрема – логоритміку. Перевагою цього методу є використання потенційних можливостей дитини, навчання її правильного мовлення через музику, слово, рух. В компенсуючій групі № 2 перебувають діти різного віку (від 3 до 6 років). Завдання вчителя-

логопеда – залучити на логоритмічні заняття усіх дітей. Було проведено 3 логоритмічних заняття: "Прогулянка в осінній ліс", "Зайчикова хатка", "Весняні пригоди павучка" для вчителів-логопедів м. Рівне.

Застосовуючи досвід учених, педагогів, дефектологів, фізіологів та лікарів у корекційній роботі з усунення порушень мовлення дітей з психофізичними відхиленнями на заняттях з логоритміки, враховуючи вікові та статеві особливості, а також мотону та інтелектуальну спроможність кожної дитини, було розроблено комплекси логоритмічних занять для дітей із ЗНМ (4-6 років) згідно тематичних циклів: зима, весна, осінь.

Поєднання музики, руху та слова на цих заняттях відбувається по-різному. Але мета цих логоритмічних занять одна:

- 1) поєднати у свідомості дитини мовлення з рухом і музикою;
- 2) розвинути основні рухи дитини;
- 3) розвинути музично-ритмічні чуття дитини.

Практика довела, що для дітей із ЗНМ є корисною така реабілітаційна методика. Діти залюбки відвідають музичні заняття, музикують, співають, танцюють, із задоволенням виконують ігрові та основні рухи у музичному супроводі під час фізкультурних хвилинок, проспівують звуки рідної мови на мовленнєвих та артикуляційних тренінгах.

Заняття з дітьми із заїканням включає ще й вокалотерапію (система, що містить роботу м'язів і голосу), а також вокальну міміку (використання емоцій в інтонації, тембрі, ритмі).

Кожне логоритмічне заняття має певну структуру: вступна, основна та заключна частини – кожна з яких включає відповідні вправи. Привітання, розподіл ролей, ходьба, маршування, легкий біг, ігри-розминки – тобто різноманітний темп рухів та мовлення під музику – дають настанову на початок заняття та сприяють розвиткові загальної моторики, координації рухів. Музично-ритмічні рухи та вправи на сприяють активізації уваги дитини та розвитку всіх видів пам'яті (зорова, слухова, моторна). Регулювання та коригування м'язового тону (масаж, самомасаж) у різноманітних ігрових вправах сприяє закріпленню правильної постави, розвитку рівноваги, володінню дитиною своїми м'язами, умінню управляти руками й ногами. Особливої уваги слід приділяти вправам на розвиток

темпу, ритму, просодичної сторони мовлення. Також важливо дати дітям поняття "сильний-слабкий" (музичні "форте" – голосно, "піано" – тихо).

Такі форми корекційної роботи з подолання вад мовлення дуже доцільні та результатні. Діти із заїканням, тахілалією, дизартрією, алалією відновлюють на логоритмічних заняттях правильний мовленнєвий темп і ритм, формують відчуття сили голосу. Музичні діалоги, рольові інсценівки, співи у супроводі рухів, міміка, пантоміміка допомагають дитині відтворювати свої почуття, вчать спілкуватись, удосконалюють мовлення.

Співи є одним з позитивних напрямків формування правильного співу (дихання: фізіологічного та мовленнєвого) у дітей із ЗНМ. До хорового співу залучаються всі діти (як за бажанням, так і за заохоченням). Саме в такий колективний корекційній роботі, коли дитина не залишається сам на сам, а відчуває підтримку інших дітей, співпрацює з дорослими – вона позбавляється негативних комплексів, отримує можливість реалізувати свої здібності.

Ми рекомендуємо впроваджувати ігри-інсценівки, наслідування голосів тварин, таночки, використання музичних інструментів різного типу: як класичних, так і народних. Широку увагу також варто приділяти шумовим музичним інструментам (ми виготовляємо їх за рекомендацією К. Орфа).

Однією із складових логоритмічного заняття є, безумовно, слухання музики (сприймання). З практики знаємо, що дітям з тяжкими порушеннями мовлення доступні не всі види такої музичної терапії. Тому дуже важливо визначитись із музичним репертуаром. Для цього ми рекомендуємо проводити обстеження музичних здібностей дитини у вигляді тестування, визначати рівень зацікавленості, спроможності сприймання та відтворення музичного матеріалу дитиною. Найскладнішою формою тестування є тест на узгодження слів із рухами під музику. У нашому закладі діагностування проводиться за методикою Т.О. Волкової в три етапи:

- початковий (вересень) – підготовчий етап;
- основний (грудень, січень) – поточне тестування;
- підсумковий моніторинг (травень) – підсумкове тестування.

У кінці кожного місяця проводиться логоритмічне заняття – звіт для батьків, вихователів груп компенсую чого типу.

Упродовж усього навчального року на заняттях з логоритміки впроваджуються коригуючі та здоров'язбережувальні технології, куди ми відносимо валеологічні пісні-співаночки, пальчикові руханки, артиуляційну та дихальну гімнастику О. М. Стрельнікової, дихально-звукову гімнастику Р. Бройса, фонетичні вправи на розвиток інтонаційного та фонематичного слуху, вокальнотерапію, ігровий масаж (розробки А. О. Уманської), ритмодекламацію та психогімнастику.

Ми впевнені, що музикотерапія сприяє коригуванню психофізичних розвитку здоров'я дітей із ЗНМ у процесі їхньої життєдіяльності. У залежності від емоційного стану дитини, використовуємо як активну, так і пасивну форму музикотерапії.

Танцювальна діяльність є значним напрямком корекційної роботи з подолання порушень мовлення в дітей з ЗНМ. На початковому етапі це хороводи, нескладні таночки з простими рухами у повільному темпі. В подальшому – це танці-імпровізації, драматизації (костюмовані, з атрибутами чи без), народні забавки, рольові ігри. Танцювальна діяльність стимулює фантазію та уяву дітей, звертає їх увагу на різний характер музики, що по-різному виражається в рухах. Танці створюють позитивну емоційну атмосферу, яка, в свою чергу, стимулює розвиток мовлення дітей.

Великий терапевтичний вплив на психофізичний розвиток дитини має ігрова діяльність, адже діти дуже легко піддаються корекції за допомогою гри. В нашій добірці логоритмічних занять ми використовуємо відомі за програмою та авторські ігри, які поділяємо на:

- ігри на місці, де дитина не змінює свого положення, а тільки відтворює певні рухи;
- рухливі ігри, в яких дитина використовує різні форми пересування;
- сюжетні рухливі ігри, в яких дитина відтворює рухи та образи своїх персонажів;
- ігри-драматизації на різні віршовані тексти, фрагменти казок.

Усі наші здобутки та досягнення у корекційній роботі з подолання мовленнєвих порушень у дітей із ЗНМ засобами логоритміки відбуваються в тісній співпраці з іншими фахівцями. Музичний керівник добирає музичний матеріал до заданої лексичної теми, до окремих елементів кожного заняття: ігор, пісень, розпівок, таночків, дихальної та артикуляційної гімнастики, хороводів, музичних оркестрів. Значну роль у підготовці та проведенні логоритмічних занять відводиться вихователям. Як правило, елементи усіх занять з логоритміки вихователі використовують у своїй корекційній роботі під час усіх режимних моментів (вранці на ЛФК, під час занять, на прогулянці та в II половину дня, на індивідуальній роботі). Вихователі узгоджують своє планування лексичних місячних тем разом з вчителем-логопедом та відпрацьовують завдання в занятті взаємозв'язку вчителя-логопеда та вихователя. В свою чергу, вчитель-логопед під час обговорення місячного плану на методичних годинах надає рекомендації вихователям з планування ігрової, навчальної, мовленнєвої діяльності засобами проведення тренінгових вправ.

Залучаються вихователі і до участі в проведенні підсумкових логоритмічних занять, де виконують одну з провідних ролей. На цих бінарних заняттях вихователі не тільки грають свою роль, але й допомагають вчителю-логопеду тримати в полі зору усіх дітей, заохочувати слабких, направляти до основної мети – повноцінного спілкування засобами музики, рухів, слова.

Участь батьків у цьому корекційному напрямку є значною підтримкою як для дітей, так і для фахівців. Опрацьовуючи домашні завдання, батьки закріплюють елементи артикуляційної гімнастики, мовленнєвий матеріал, тренують м'язовий тонус, навчають дітей відповідальності, привчають до музики.

На показових логоритмічних заняттях батьки мають змогу побачити свою дитину такою, якою хотілось би, дотянутись до тієї планки, яку поставили для себе і своєї дитини.

У такі моменти хочеться їм сказати: "В добру путь!"

Новорічна казка
«СНІГОВА БАБА ЗНАХОДИТЬ ДРУЗІВ»

24

Обладнання:

1. Зимова лісова галявина.
2. Ялинка, ялинкові іграшки (ліхтарики, кульки, сніжинки).
3. Новорічні подарунки, різнокольорові рукавички.
4. Санчата, ковзани, лижі (іграшки або картинки).
5. Іграшки: зайчик, лялька, літак, намисто, котик, цеглинки.

Вступна частина

Логопед: Добрий день, малята,
Любі хлопчики й дівчата.
Хочу вас я запитати,
Чи хочете ви
У казці новорічній побувати?

Діти: – відповіді довільні (так! хочемо!)

Логопед: На вулиці мороз,
Хурделиця гуляє,
Снігом все довкола засипає.

Діти: Ну а ми, ну а ми,
Взуємо теплі чобітки,
Одягнемо куртки й шапки.
Та ще й теплі рукавиці.
Й не страшний нам мороз
На вулиці (імітація рухів одягання та взування).

1. Пісня: «Зимонька-Зима» (слова і музика В. Лисенка)

- Логопед:** Усі діти взимку дуже чекають
Снігу і морозу.
І зовсім не бояться відморозити носа.
Тому і ліплять залюбки
Снігову бабу та сніговики.
- Діти:** Рукавиці одягаємо,
До роботи приступаємо.
- Логопед:** Раз-два-три,
Раз-два-три,
Рукавиці ти знайди!

2. Рухлива гра на орієнтацію у просторі «Добери рукавиці (за кольором)»

Логопед роздає дітям по одній кольоровій рукавичці, діти у різних напрямках розшукують пару кольорових рукавичок під ялинками, стають у коло, одягають рукавиці.

3. Динамічна пауза «Снігова баба»

Сьогодні із снігу ми бабу зліпили
(руками у повітрі ліплять снігову Бабу із 3х кульок),
І серед двору її посадили
(сходяться до середини з «бабою»)
Стоїть наша баба із ранку до ночі,
(відходять у в.п. ,руки в сторони)
І спати не хоче, і спати не хоче.
(довільні стрибки)

- Логопед:** Дуже гарною вийшла вона –
Наша баба снігова.
Де ж вона ? Де ж вона ?
Наша баба утекла ?
Давайте її повернемо
Дзвінку пісеньку заведемо.

4. Пісня: «Зимові забави» (Ю. Михайленко)

Основна частина

- Логопед:** Чую дзвоники дзвенять,
Хто ж це там ховається?
Може, баба снігова
До нас повертається?
- Діти:** Хто це? Хто це?
Так дзвенить?
Що за гість до нас спішить?
- Баба снігова:** - важко тягне санчата з подарунками, вітається.
Я зовсім забула, малеча,
Про оці чудові речі (показує на подарунки)
Ось це все лісові звірята
Дуже просили вам передати.
Але спочатку треба вам
Три загадки відгадати.

Логопед: Хочу вас я запитати,
Як любите ви взимку розважатись ?

Діти: На санчатах кататись,
Бабу снігову ліпити,
Кульками кидатись.
На лижах з'їжджати.

Снігова баба: Дуже добре! Отже, ці загадки
Будуть для вас не нові,
А відгадки у пригоді ще вам стануть
І будуть чудові.

5. Видгадування загадок

Логопед: 1. Спочатку ти їх на гірку піднімаєш,
Потім зручно в них сідаєш.
І помчать вони з гори.
А ну, спробуй їх злови! (санчата).
(Діти знаходять іграшкові санчата або картинку з їх зображенням).
2. Дві дощечки, сестрички,
Взуваємо на ніжки.
А ще палиці візьми
Через поле полети. (лижі)
(Діти знаходять іграшкові лижі або картинку з їх зображенням).
3. Черевики це такі,
На підошві залізки.
По льоду біжать вони
А зовуться (ковзани).
(Діти знаходять іграшкові ковзани або картинку з їх зображенням).

Діти: Ну ось, на ваші загадки
Наші чудові відгадки.

6. Артикуляційна гімнастика «Зимові розваги»

Логопед: Наш веселий язичок
Різні вправи робить – мастачок.
1. Щоб із гірочки спуститись,
Треба добре потрудитись.
Вправа «Гірочка», язик розташувати за нижні зуби, прогнути.
2. На саночках я мчуся,
І з гірочки кочуся.
Вправа «Санчата», язик розташувати за верхні зуби, прогнути.
3. Час додому повертатися,
Годі нам вже розважатися.
Вправа годинник, язик рухати зліва направо, не торкаючись зубів.

Логопед: Сідай, Бабо Снігова, зачекай!
Як слово утворити
Нам допомагай.

7. Мовленнєва гра «Добери слово і назва готова»

1. Хлопчик цей на лижах катається.
Як він називається? (лижник)
2. Дівчинка ця на ковзанах катається.
Як же вона називається? (ковзанярка)

3. Діти ці у хокей граються.
Як же вони називаються? (хокеїсти)
4. Малятко оце на санчатах катається.
Як воно називається? (відповіді довільні)

Баба Снігова: Хоча із снігу я уся,
Але замерзла, сидючи, дуже.
Чи не зігрітися нам?
Пропоную пограти у сніжки, друже!

8. Комбінована пальчикова руханка «Сніжки» (у музичному супроводі) (проводиться у колі)

Один-два-три-чотири,
- *Руки виставляємо перед собою і з'єднаємо пальці від малого до великого.*
Ти і я сніжок зліпили –
- *Ліплять сніжки*
Круглий, мокрий та гладкий,
- *Струшуємо сніг з долоньок*
Але зовсім не смачний.
- *Погрожуємо вказівним пальчиком*
Раз – підкинемо,
- *Руки вгору*
Два – впіймаємо,
- *Плеск перед грудьми*
Три – скидаємо,
- *Струшуємо кистями рук до низу*
І – зламаємо
- *Тупочемо ніжками.*

Снігова Баба: А тепер закривайте оченята,
Я маю для вас сюрприз підготувати.

Логопед: Раз-два-три –
Очі вже закрили всі!
(Діти заплющують очі руками.
На середину виставляється ялинка, під нею скринька з іграшками.)

Логопед: Що за гостя в нас така –
І зелена, і струнка?
А під нею ще й блискуча вся
Оця скринька чарівна.
(Діти підходять ближче, відкривають скриньку.)

Снігова Баба: Потрібно всі ці прикраси дістати –
Будемо ялинку наряджати!

9. Гра на корекцію зору з використанням кольоротерапії «Прикрасимо ялинку»

Логопед: Справа розвісимо кульки сині,
А червоні будуть зліва нині.
Зелені ланцюжки розвісимо по середині.
Знизу і згори жовтенькі ліхтарі.
(Діти за завданням логопеда прикрашають ялину раніше виготовленими іграшками, дорослі їм допомагають).

10. Прослуховування музичного твору: «Грудень» із збірки «Пори року» (П.Чайковського)

- Діти:** Щиро дякуємо лісовим звірятам.
За ці чудові подарунки нам – малятам.
- Логопед:** Знаємо, холодно і голодно,
Вам, звірі, взимку в лісі.
Ото ж зачекайте хвилинку –
Будуть вам ласощі ці до душі.

11. Мовленнєва вправа-гра «Подяка за хвилинку»

- Логопед:** (одягає рукавичку зайчика)
Дякуємо тобі, зайчику,
Зажди хвилинку,
Дамо тобі морквинку.
(Одягає рукавичку білочки)
Дякуємо тобі, білочко,
Зажди хвилечку,
Дамо тобі грибів низочку.
(Одягає рукавичку лисиці)
Дякуємо тобі, лиско,
Зажди хвильку,
Дамо тобі рибку.
(Одягає рукавичку їжачка)
Дякуємо тобі, їжачок,
Зажди пару хвилечок,
Дамо тобі яблучок.
(Останні рядки діти повторюють за логопедом і збирають ласощі у кошик).
- Логопед:** Тихо-тихо навкруги,
Дихаємо на повні груди ми.

12. Дихальна гімнастика за методикою В.Ємельянова «Погріємось»

- Щоб не змерзли наші щічки,
Будемо їх надувати,
Повітрям зігрівати.
- Вдих – набрали повітря за щоки через рот;
- Видих – випустили повітря через рот. (Виконувати до 6 разів)
Щоб не змерзли наші ручки,
Будемо їх зігрівати.
Повітря через носик набирати.
- Вдих – набрати повітря через ніс;
- Видих – випустити через рот. (Виконувати до 6 разів)
Щоб не змерзли наші ніжки,
Будемо їх зігрівати.
Круг ялинки крокувати.
- Рівномірне дихання під час крокування круг ялинки під музику
за Сніговою Бабою .
- Снігова Баба:** (бере торбинку з рештками подарунків)
Щось у торбинці ще є –
Кожен з вас гостинець дістає!

13. Гра «Чарівна Торбинка» на розвиток тактильного відчуття.

(Діти по черзі дістають з торбинки предмети)

- 1 дитина:** Це маленькій зайчик,
Зайчик-пострибайчик.
Дуже я його люблю
І з собою заберу.
- 2 дитина:** Ось маленька лялечка,
Лялечка ця – кралечка.
Дуже я її люблю,
І з собою заберу.
- 3 дитина:** Це маленький літачок,
Він летить: чок - чок ,чок - чок.
Дуже я його люблю
І з собою заберу.
- 4 дитина:** А ось це намисто,
Наместинкам в ньому тісно.
Дуже я його люблю,
І з собою заберу.
- 5 дитина:** А у мене котик.
Котик цей – муркотик.
Дуже я його люблю,
І з собою заберу.

Заключна частина:

- Снігова Баба:** Прикрашена ялинка,
Пуста моя торбинка.
Покладіть мені на санчата,
Ласощі для звіряток.
Час мені прощатись,
Додому повертатись.
- Діти:** Бувай, Бабо Снігова!
Як же ти поїдеш сама?
- Логопед:** Не сумуйте, дітвора,
Буде Баба Снігова не одна!
Повезе її хурделиця,
Он вона по дорозі вже стелиться.
Помчить її вітряниця,
Одягає вже вона сніжні рукавиці.
А ще віхола – краса,
Ось такі тут чудеса!
(Діти прощаються і дякують).

13. Пісня – щедрівка: на вибір музичного керівника

«ЗАЙЧИКОВА ХАТКА»

30

Обладнання:

1. Лісова зимова галявина.
2. Шапочки (обо маски) лисичок, зайчиків, ведмедя.
3. Кольорові рукавички, шишки, два кошки.

Вступна частина

- Логопед:** Діти, подивіться, скільки гостей завітало до нас.
Привітайтеся з усіма, посміхніться їм і вони подарують вам свої посмішки.
- Дитина:** Сказати «Добрий день!» - так просто,
І так приємно чути й люблю.
Коли й ми, і ви – дорослі,
Добра і щастя зичимо людям.
- Логопед:** Добрий день! Дорослі і малята,
Зібрались ми разом неначе на свято.
Будемо пісні співати,
Вірші говорити і танцювати,
Та у різні ігри грати,
Але треба трошки зачекати.
- Нам прийшов лист від Зайчика.
Хочете почути, що в нім?
- Діти:** відповіді довільні.

Логопед (читає): Я маленьке Зайченятко,
Вигнала мене Злодійка-Лисичка з хатки.
Вас прошу – допоможіть,
І Лисицю проженіть.
Йдіть мерщій, зима минає,
Вже давно на вас чекаю.

Логопед: Діти, любите ви добрі справи робити?

Діти: Так! Так! Так!

Логопед: Ну що ж, вирушаємо у путь!
Але взимку малі діти в ліс не йдуть.
Чому?

Діти: Що ж робити? Кого звати?
Треба дятлика спитати.

Дитина: Дятлику! Дятлику! Допоможи,
Дорогу до лісу покажи!

Основна частина

1. Музична гра-вправа «Дятлик» (ритмічна структура звуків металофону)

Діти в колі.

Тук-тук-тук! } 2 рази

(Пальчик стукає по долоні).

- Зробіть, дітки, ширший круг.

(Діти роблять крок назад).

- А ти, (ім'я дитини), покружляй і ведмедиком ставай
(одягають маску ведмедика).

(Діти плескають у долоні)

- А ти, (ім'я дитини), покружляй і зайчиком ставай
(одягають маску зайчика).

(Діти плескають у долоні)

- А ти, (ім'я дитини), покружляй і вовчиком ставай
(одягають маску вовчика).

(Діти плескають у долоні)

(По кількості дітей інші тваринки, що живуть у лісі).

Логопед: Тепер ви вже не малята,
А лісові звірята.
Вирушаймо у путь,
Тільки ж нічого не забудь.
Збирайте гостинці для Зайчика,
Кладіть у торбинку.

Діти: А у нас лапки змерзли!

Логопед: А ось і рукавички лежать –
Треба їм пару відшукати.
Тільки що це? Я чую якісь
Незвичні звуки. Може це сніг,
Або дощ накрапає... А може
Хурделиця дороги перемітає...

Діти: Ні, це хтось плаче!

Логопед: Йдемо мерщій та все побачимо!

2. Музичний етюд «Зайчик плаче»

Діти: (підходять до Зайчика і запитують):

- Чого ти плачеш?
- Чого сумуєш?
- Чому тут сидиш один?

Зайчик: Сиджу я тут давно, на вас чекаю

Та гірки сльози проливаю.
Вигнала мене з хати,
Люта злодійка хвостата.

Білочка: Не плач, Зайчуку,
Ми тобі допоможемо.
Будемо тебе веселити,
Вправи з язичком робити.
Вони корисні і цікаві,
Роби разом з нами.

Логопед: Будемо вправлятися,
Щоб добре розмовляти.

3. Артикуляційна гімнастика «Зимові розваги»

Діти: 1, 2, 3, 4, 5 – плескають у долоні.

Будемо лопаткою сніжок підкидати!

1, 2, 3, 4, 5 – плескають у долоні.

Будемо на санчатах з'їжджати!
(вправи «лопатка, гірка, санки»).

Їжачок: А іще візьми гостинці,
Вони у цій торбинці.

Логопед: Ми тобі пісеньку заспіваємо.

4. Пісня «Зима»

(з руховим навантаженням)

Логопед: Ходила лісом зимонька у білім козушку,
І постелила стежечку на білому сніжку.
Ми тією стежкою підемо
І хатинку для Зайчика знайдемо!

Ведмідь: А щоб Лисиця злякалась,
Я буду голосно на барабані грати!

Діти: А ми будемо дружно крокувати!

5. Гра-марш «Веселий барабан»

з використанням музичних інструментів

(з руховим навантаженням)

Бам, бам, бам, бам – б'є веселий барабан,
Бом, бом, бом, бом – б'є веселий барабан,
Бум, бум, бум, бум – б'є веселий барабан.

(Діти йдуть «змійкою» і виходять на пряму лінію,
повертаються обличчям до логопеда).

Б'є він тут – плеск вправо,
І б'є він там – плеск вліво,
Виграває барабан.

Логопед: Багато пройшли, далеко зайшли!

Їжачок: Ох! Втомились!
Треба відпочити,
Щоб Зайчика звеселити,
Будемо сніжки ліпити.

6. Гра на зорову увагу «Сніжки»

Раз, два, три, чотири – плески перед грудьми,
Ти і я – з'єднали по черезно пальці,
Сніжок зліпили – «ліпимо сніжки».
Круглий, мокрий та гладкий – «тарілочка»,
Але зовсім не смачний – «посварились».
Раз – підкинемо – руки вгору,
Два – впіймаємо – плеск,
Три – скидаємо – присіли,
І – зламаємо – тупочуть ногами.

Логопед: Ну що, спочили?

Діти: Ні! Ні!

Логопед: Ну, що ж, сідайте зручніше,
Слухайте тишу!
Очі закривайте, сюрприз чекайте!
Діти заплющують очі.

Логопед одягає хустку.

Логопед: А тепер я хто така?

Діти: Бабуся!

Логопед: Я не просто бабуся.
Я бабуся-загадуся.
А хто мені скаже, чому я так звуся?

(Відповіді дітей).

Але загадки мої будуть незвичні –
Вони музичні.

7. Відгадування музичних загадок з твору П.І.Чайковського «Пори року» – фрагмент.

Логопед: Хто відгадку знає – місяць називає.

Відповіді про прослухану музику:

- Перший місяць рік кінчає,
А зиму починає.
Грудочками землю грудить,
І зветься – грудень.

- А другий місяць зими
Святами мандрує,
Подарунки всім готує:
І дорослими і малим,
Несе радість в кожен дім.
Зветься він січень.

- А цей останній зимовий місяць
Дуже лютує,
Бо вже весну чує.
Зветься він – лютий.

Логопед: Молодці! Відгадали мої загадки.
За це я вкажу вам дорогу.
Слухайте уважно.
- Вздовж доріжки інструменти лежать,
Треба їх позбирати, доведеться працювати.

(Діти збирають предмети).

Логопед: Ну що, здогадалися, що будемо робити?

Діти: Хатку будувати!

8. Логоритмічна вправа на розвиток мовленнєвого дихання «Веселий молоток».

Тук-тук-тук –
по черзі стукають один об один кулачки,
Ток-ток-ток –
разом стукають один об один кулачки,
Б'є веселий молоток.
Вдох – Ох! Ох! Ох!
Тук – тук – тук!
Ток – ток – ток!
Забиває він гвіздок.
Вдох – Ох! Ох! Ох!

Зайчик: Ось і вийшов гарний дім!
Дах і двері є у нім!
Буду тут я проживати,
Гостей зустрічати.

Логопед: Бачу Зайчик наш розвеселився,
Запрошуйте його на танок!

Заключна частина

9. Танець «Скік-поскік!»

Логопед: Ну що ж, звірята-малята,
Добру справу ми зробили,
Зайчика звеселили.
Танок із ним танцювали,
Хатку йому збудували.
Пора прийшла прощатись,
Додому повертатись.

Ведмідь: Прощавай, друже!

Білочка: До весни, Зайчику!

Їжачок: До побачення, Зайчику, не сумуй
Нас дочекайся, гостинцями пригощайся!

Логопед: А буде так, чи ні
Зустрінуться вони аж навесні.
І нашій казочці кінець,
А хто її дивився – молодець.

«ЗИМОВА КОЛИСКОВА»

Обладнання:

1. Лісова зимова галявина.
2. Шапочки (або маски) лисичок, зайчиків, ведмедя.
3. Кольорові рукавички, шишки, два кошки.

Вступна частина

Логопед: Минає місяць листопад,
Облетіли гай і сад.
І зима вже настає,
В лісі холодно стає.
Мабуть час уже, малята,
Теплі речі одягати,
Щоб на вулиці гуляти.

Діти: Будемо теплі речі одягати
Щоб на вулиці гуляти.

**1. Гра «Одягнемось на прогулянку»
на розвиток зорової уваги та узагальнення
(діти відбирають теплий одяг згідно пори року)**

Логопед: Наша прогулянка сьогодні
Буде цікавою і незвичною.
Трохи сумною, трохи веселою

Муз. керівник: А ще – музичною.
Усі ви, дітки, добре знаєте,
Що будь-яка музика
Лине й співається.

Тому вона із ноток складається.
І хто із вас нотки ці чує і знає
Відразу про подорож відгадає.

2. Слухання музики

(муз. П. Чайковського «Пори року», фрагмент «Зима»).

- Діти:** Про зиму нам музика ця нагадала,
Тому що холодна пора ця настала.
- Логопед:** Зима господарює вже в ріднім краї,
Про лад і порядки мешканців лісових
Вона добре знає!
Чи бачили або чули ви,
Як взимку проживають
Тварини лісові?
- Діти:** Ми чули, але не бачили.
- Логопед:** Перший сніг зазвичай мокрий, діти.
З нього можна будь-кого зліпити.

3. Рухлива гра «Снігова баба» з мовленнєвим супроводом (Імітація рухів).

- Діти:** Сьогодні із снігу ми бабу зліпили,
І серед двору її посадили.
Стоїть наша баба із ранку до ночі,
І спати не хоче, і спати не хоче!
Давайте попросимо її:
- Бабо, Бабо! Не сиди
Краще в ліс нас заведи (діти повторюють три рази).

Основна частина

4. Динамічна вправа «Ми доріжкою підемо»

- Ок-ок-ок – станемо всі в рядок (плески у долоні)
Ок-ок-ок – ми підемо у лісок (крокуємо)
Туп-туп-туп – ідуть ніжки у сніжок (тупочуть ніжками)
Гуп-гуп-гуп - переходимо місток (приставним кроком)
- Логопед:** Було ще темно і похмуро вчора,
Все змінилося за мить.
В лісі стало біло-біло,
Це тому що випав ...
- Діти:** Сніг !

5. Фонетико-фонематична розминка «Випав біленький сніжок» (проводить музичний керівник)

- А-а-а – здивувалась сніжку лисичка руда.
Е-е-е – засипле снігом мене –
співає зайченятко мале.
И-и-и – радіють снігові ведмедики.
У-у-у – стрибає білочка в сніжку.
- Логопед:** Скажіть, а не хочеться вам, малята,
На хвилинку звірятами стати?
- Діти:** відповіді довільні.

Логопед: Хто в долоні тричі плесне,
Того чекає перетворення чудесне.

Діти: - плескають
Раз-два-три – в лисенят перетворись!

(Діти одягають шапочки лисенят, логопед обирає роль матінки-лисиці).

6. Самомасаж «Рукавички для лисички»

Лисиця: В`яже матінка-лисиця
Лисенятам рукавиці (роздає дітям рукавички)
Для лисички Маші (погладжуємо руку від кисті до зовні)
Й лисенятка Саші (те саме з правої руки)
Для лисички Олі (те саме зсередини)
Й лисенятка Колі (те саме з правої руки)
А найменші рукавички,
Для найменшої сестрички. (потираємо ручки)

Логопед: А тепер запрошую я малят,
У гості до зайченят.
Кругом себе покрутись –
В зайченят перетворись.

(Діти одягають шапочки зайчиків).

Логопед: На галявині зайченята малі скачуть,
Бігають, стрибають, бо лисиці не бачать.

7. Пісня «Зайчик» укр. народна (з брязкальцями)

Логопед: Ця-ця-ця – весела пісенька оця,
Ці-ці-ці – її співають всі зайці.
Ець-ець-ець – а хто слухав - молодець!

Зайчик: Поки співали й стрибали,
Трохи натомились.
Їсти й пити захотіли,
Бо добре потрудились.

8. Артикуляційна гімнастика «Частування для зайчат»

Бублик-бублик, він смачненький,
Ще кругленький і веселенький.
(ротиком робимо «бублик»)
А млинець іще смачніший,
Бо він більший й запашніший.
(язичком робимо «млинець»)
За медок немає що казати,
Є він у нас у кожній хаті.
(вправа «Смачне варення»).

Логопед: Не секрет скажу вам, діти,
Вправи ці добре ви вмієте робити.
(тупіт ведмедя за дверима).

Логопед: Хто це гупає на дворі?
В вікна заглядає.

Діти: Це ведмедик клишоногий
Для нас звістку має.

Логопед: Нумо дітки прямо стали,

У долоні поплескали.
Кругом себе покрутились,
У ведмедиків перетворились.

(Діти одягають шапочки ведмедиків).

Ведмідь: заходить.
Добрий день, ведмежата.
Пустіть мене в хату.
Вже давно я маю спати,
Але перш ніж заснуть,
Хочу пісню вам заспівати.

9. Мовленнєва вправа «Ведмедяча пісня навпаки» (у музичному супроводі)

Моя пісня сумна – а наша весела!
Моя пісня голосна – а наша тиха.
Моя пісня коротка – а наша довга.
Моя пісня швидка – а наша повільна.
Моя пісня ведмежа – а наша дитяча.

Логопед: Цілу нічку ведмідь наш співав,
І зовсім не спочивав.
А на ранок втомився він, малята,
І почав позіхати.
Щоб він зовсім не заснув,
Треба йому зарядку показати.

10. Лежача гімнастика «Лінива зарядка»

1. В.п. – лежачи на спині, руки в сторони.
Вдих – руки на груди, видих – у в. п.
2. В.п. – лежачи на спині, ноги разом, руки в сторони.
Вдих – зігнути ноги в колінах, підтягнути, видих – у в. п.
3. В.п. – те саме.
Вдих – руки на груди, ноги зігнути в коліна, видих – у вихідне положення.

Ведмідь: Я знаю, що загадок ви багато знаєте,
А до деяких із них кінцівки добавляєте.

11. Мовленнєва гра «Добери слово»

Хто у лісі у барлозі взимку спить ?
Всім відомо – це (ведмідь).
Він солодкі бачить сни
Й буде спати (до весни).

Ведмідь: Час мені прощатись,
До барлогу повертатись!

Заключна частина

12. Пальчикова руханка «Ведмедячі сни»

Під ялинкою – барліг (руки хатинкою),
Тут ведмідь наш спати ліг (руки під щоки),
Спить всю зиму в затишку (мінюють положення рук),
Сниться йому меду діжка (кулачок на кулачок),
Рве ведмедик наш у сні (імітація рухів),
Різні ягоди смачні (погладжує животик).

- Логопед:** А тепер пригадайте будь ласка,
Про зайця, лисицю, ведмедика, казку.
- Діти:** дають відповіді.
- Логопед:** А що героїв цих казок ви не забули,
Вони портрети свої вам подарують.

13. Гра-малюнок «Закінчи портрет»

На дошці виставляються картинки із зображенням звірят:
Лисиці, зайця, ведмедика.

Завдання для дітей : домалювати вухка для кожної тварини.

- Логопед:** Ми в зимовім лісі були,
Зайця, лисицю, ведмедя знайшли.
Ми їх побачили і почули,
Дуже привітними з нами вони були.
- Діти:** Дякуємо, звірі, лісові за нашу цікаву пригоду,
Будемо ми усі берегти нашу рідну природу.

Діти під музику виходять.

Література

1. Бабушкина Р. Л., Кислякова О. М. Логопедическая ритмика: Методика работы с дошкольниками, страдающими общим недоразвитием речи / Под ред. Г.А. Волковой. – СПб. 2005.
2. Ветлужна Н. А. Методика музыкального воспитания в детском саду. / Н.А. Ветлужина, И.Л. Держинская, Л.Н. Комиссарова и др.; Под ред. Н.А. Ветлужной. – 3-е изд., испр. и доп. – М.: Просвещение, 1989. – 270 с.
3. Власова Т. М. Фонетическая ритмика : Пособие для учителя. — М.: Гуманит. изд. центр «ВЛАДОС», 1996. — 240 с.
4. Волкова Г. А. Игровая деятельность в устранении заикания у детей дошкольного возраста. — 2-е изд., доп. и перераб. – СПб: Детство-Пресс, 2003. – 240 с.
5. Волкова Г. А. Логопедическая ритмика : Учеб. для студ. высш. учеб. заведений. – М: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2002. – 272 с.
6. Гринер В. А. Логопедическая ритмика для дошкольников. – М., 1958.
7. Логопедія : підручник / [за ред. М. К. Шеремет]. — Вид. 3-тє, перероб. та доповн. — К. : Видавничий дім «Слово», 2015. — 772 с.
8. Микляева Н.В., Полозова О.А., Родионова Ю.Н. Фонетическая и логопедическая ритмика в ДОУ: Пособие для воспитателей и логопедов. – 2-е изд. – М.: Айрис-пресс, 2005. – 112с.
9. Новиковская О. А. Логоритмика для дошкольников в играх и упражнениях: Практическое пособие для педагогов и родителей. СПб.: Издательство Корона. Век, 2013. 272 с.
10. Програма з ритміки для підготовчого, 1-7 класів I відділення шкіл для дітей з важкими порушеннями мови. – Київ, 1997.
11. Селиверстов В. И. Игры в логопедической работе с детьми: Пособие для логопедов и воспитателей детсадов. Под ред. В. И. Селиверстова. – 3-е изд. – М.: Просвещение, 1981. – 192 с.

References

1. Babushky`na R. L., Ky`slyakova O. M. Logopedy`cheskaya ry`tm`y`ka: Metody`ka rabotu s doshkol`ny`kamy`, stradayushhy`my` obshhy`m nedorazvy`ty`em rechy / Pod red. G.A. Volkovoj. – SPb. 2005.
2. Vetluzhna N. A. Metody`ka muzikal`nogo vosp`y`tany`ya v detskom sadu. / N.A. Vetluy`na, Y`.L. Dzerzhy`n'skaya, L.N. Komy`ssarova y` dr.; Pod red. N.A. Vetluy`noj. – 3-e y`zd., y`spr. y` dop. – M.: Prosveshheny`e, 1989. – 270 s.
3. Vlasova T. M. Fonety`cheskaya ry`tm`y`ka : Posoby`e dlya uchy`telya. – M.: Gumany`t. y`zd. centr «VLADOS», 1996. – 240 s.
4. Volkova G. A. Y`grovaya deyatel`nost` v ustraneny`y` zay`kany`ya u detej doshkol`nogo vozrasta. – 2-e y`zd., dop. y` pererab. – SPb: Detstvo-Press, 2003. – 240 s.
5. Volkova G. A. Logopedy`cheskaya ry`tm`y`ka : Ucheb. dlya stud. vyssh. ucheb. zavedeny`j. – M: Gumany`t. y`zd. centr VLADOS, 2002. – 272 s.
6. Gry`ner V. A. Logopedy`cheskaya ry`tm`y`ka dlya doshkol`ny`kov. – M., 1958.
7. Logopedija : pidruchnyk / [za red. M. K. Sheremet]. — Vid. 3-tye, pererob. ta dopovn. — K. : Vydavnychyj dim «Slovo», 2015. — 772 c.
8. My`klyeva N.V., Polozova O.A., Rody`onova Yu.N. Fonety`cheskaya i logopedy`cheskaya ry`tm`y`ka v DOU: Posoby`e dlya vosp`y`tatelej y` logopedov. – 2-e y`zd. – M.: Ajry`s-press, 2005. – 112s.
9. Novy`kovskaya O. A. Logory`tm`y`ka dlya doshkol`ny`kov v y`grax y` uprazhneny`yah: Prakty`cheskoe posoby`e dlya pedagogov y` rody`telej. SPb.: Y`zdatel`stvo Korona. Vek, 2013. 272 s.
10. Programa z ry`tmiky` dlya pidgotovchogo, 1-7 klasiv I viddilennya shkil dlya ditej z vazhky`my` porushennyamy` movy`. – Ky`yiv, 1997.
11. Sely`verstov V. Y`. Y`gru v logopedy`cheskoj rabote s det`my`: Posoby`e dlya logopedov y` vosp`y`tatelej detsadov. Pod red. V. Y`. Sely`verstova. – 3-e y`zd. - M.: Prosveshheny`e, 1981. – 192 s.

Корсун В. А., Денисяка О. М., Базима Н. В. Корекція мовленєвих порушень у дошкільників із загальним недорозвиненням мовлення засобами логоритміки

У даній статті проводиться аналіз можливостей використання системи роботи з формування мовленнєвих та ритмічних здібностей в корекційній роботі з дітьми дошкільного віку з порушеннями мовленнєвого розвитку, аргументується доцільність застосування різновидів логоритмічних завдань на різних етапах навчальної діяльності. Ритмічні та мовленнєві здібності розглядаються з позицій психології, педагогіки, психолінгвістики. Окреслено основні аспекти системи корекційно-розвивальної роботи, яка поєднала елементи логопедичної роботи, роботи з розвитку почуття ритму у дошкільників та ґрунтується на провідній формі діяльності дошкільників. Зазначено, що проведення корекційної роботи шляхом застосування системи інтегрованих логоритмічних занять виявляє позитивну динаміку у розвитку ритмічних здібностей дошкільників з мовленнєвими порушеннями. Представлено конспекти розроблених занять, що формують мовленнєво-ритмічні навички та сприяють закріпленню знань за відповідними лексичними темами і є підсумковими у навчально-виховній роботі дошкільної освітньої установи.

Ключові слова: логоритміка, дошкільники, мовлення, мовленнєві порушення, загальне недорозвинення мовлення.

Корсун В. А., Денисяка О. М., Базима Н. В. Коррекция речевых нарушений у дошкольников с общим недоразвитием речи средствами логоритмики

В данной статье приводится анализ возможностей использования системы работы по формированию речевых и ритмических способностей в коррекционной работе с детьми дошкольного возраста с нарушениями речевого развития, аргументируется целесообразность применения разновидностей логоритмических заданий на разных этапах учебной деятельности. Ритмические и речевые способности рассматриваются с точки зрения психологии, педагогики, психолингвистики. Определены основные аспекты системы коррекционно-развивающей работы, имеющей в себе элементы логопедической работы, работы по развитию чувства ритма у дошкольников и основанной на ведущей форме деятельности дошкольников. Отмечено, что проведение коррекционной работы путем применения системы интегрированных логоритмических занятий демонстрирует позитивную динамику в развитии ритмических способностей дошкольников с речевыми нарушениями. Представлено конспекты разработанных занятий, которые формируют речевые и ритмические навыки и способствуют закреплению знаний по соответствующим лексическим темам и являются итоговыми в учебно-воспитательной работе дошкольного образовательного учреждения.

Ключевые слова: логоритмика, дошкольники, речь, речевые нарушения, общее недоразвитие речи.

Korsun V.A., Denisyaka O.M., Bazyma N. V. Correction of speech disorders in preschool children with general speech underdevelopment using logorhythmics

This article analyzes the possibilities of using the system work on formation of verbal and rhythmic skills in correctional work with preschool children with impaired speech development, argued the feasibility of varieties vocology tasks at different stages of learning activities. Rhythmic and speech abilities are considered from the point of view of psychology, pedagogy and psycholinguistics. The main aspects of the system of correctional and developmental work that has the elements of speech therapy work, work on the development of a sense of rhythm in preschoolers and is based on the leading form of activity of preschool children. It is noted that the conduct of correctional work through the use systems of integrated vocology(logorhythmical) sessions demonstrates positive dynamics in the development of rhythmic abilities of preschool children with speech disorders. Submitted abstracts designed studies that form the voice and rhythmic skills and contribute to the consolidation of knowledge on relevant topics and lexical are totals in the educational work of preschool educational institution.

Keywords: logorhythmic, preschool children, speech, speech disorder, general underdevelopment of speech.

Стаття надійшла до редакції 19.07.2017 р.

Статтю прийнято до друку 25.07.2017 р.

Рецензент: д.п.н. проф. М. К. Шеремет